

عنوان: مقایسه احساس تعلق به مدرسه، ادراک از جو مدرسه و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان پسر مقطع ابتدایی مدارس عادی و غیرانتفاعی شهر قاین

مسعود صادقی^۱، علی عسکری دشت بیاض^{۲*}، اکبر رضایی فرد^۳، پروانه نظریور صمصامی^۴

چکیده

اطلاعات مربوط به

مقاله

هدف از این پژوهش مقایسه احساس تعلق به مدرسه، ادراک از جو مدرسه و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان پسر مقطع ابتدایی مدارس عادی و غیرانتفاعی شهر قاین بود. روش: روش این پژوهش توصیفی از نوع علی مقایسه‌ای بود. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی دانش‌آموزان ابتدایی مدارس عادی و غیرانتفاعی شهر قاین در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ بود. از میان جامعه آماری، تعداد ۱۱۴ دانش‌آموز (۵۷ دانش‌آموز عادی و ۵۷ دانش‌آموز پسر مدارس غیرانتفاعی) به روش نمونه‌گیری در دسترس به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. به منظور جمع‌آوری داده‌های پژوهش از پرسشنامه احساس تعلق به مدرسه بری، بتی و وات (۲۰۰۴)، پرسشنامه ادراک از جو مدرسه وی، ردی و رودز (۲۰۰۷) و پرسشنامه سرزندگی تحصیلی مارتین و مارش (۲۰۰۸) استفاده شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش از تحلیل واریانس چند متغیره (MANOVA) استفاده شد. نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌های پژوهش نشان داد که بین متغیرهای احساس تعلق به مدرسه، ادراک از جو مدرسه و سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان مدارس غیرانتفاعی و عادی تفاوت معناداری وجود دارد ($p < 0.05$). به عبارت دیگر میزان احساس تعلق به مدرسه، ادراک از جو مدرسه و سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان غیرانتفاعی بیشتر از دانش‌آموزان مدارس عادی است. نتایج این پژوهش نشان داد که نمرات دانش‌آموزان عادی در متغیرهای مورد مطالعه نسبت به دانش‌آموزان غیرانتفاعی پایین‌تر است، بنابراین مدارس عادی باید آموزش‌هایی را در جهت تقویت متغیرهای تحصیلی چون: احساس تعلق، ادراک جو مدرسه، سرزندگی تحصیلی برای دانش‌آموزان خود در نظر بگیرند.

کلید واژگان

احساس تعلق، ادراک جو مدرسه، سرزندگی تحصیلی، دانش‌آموزان عادی و غیرانتفاعی

^۱. دانشیار گروه روان‌شناسی، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه لرستان، خرم‌آباد، ایران. sadeghi.m@lu.ac.ir

^۲. نویسنده مسئول: دانشجوی کارشناسی ارشد روان‌شناسی عمومی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد الکترونیک تهران. aliaskari.4301@gmail.com

^۳. استادیار، دانشگاه فرهنگیان شهید رجایی، شیراز، ایران. akbar.rezaeifard5528@gmail.com

^۴. استادیار، گروه علوم تربیتی (آموزش ابتدایی)، واحد مسجدسلیمان، دانشگاه آزاد اسلامی، مسجد سلیمان، ایران. nazarpourparvaneh0@gmail.com

مقدمه

مدارس از جمله محیط‌های اجتماعی بزرگی به شمار می‌روند که نقش تأثیرگذاری در فرآیند جامعه‌پذیری دانش‌آموزان بر عهده دارد. وقتی افراد خود را به‌عنوان عضوی از یک گروه یا طبقه اجتماعی طبقه‌بندی می‌کنند، نوعی حس تعلق به‌وجود می‌آید (سرائی و یوسفی، ۱۴۰۲). احساس تعلق به مدرسه^۱ به‌عنوان کیفیت ارتباط دانش‌آموز با مدرسه، احساس مراقبت شدن و دریافت احترام از سوی معلمان، دلبستگی به مدرسه، میزان مشارکت و مشغولیت در مدرسه و تعهد به ارزش‌ها و باورهای مدرسه در نظر گرفته می‌شود (سلیمان‌پورعمران، ۱۴۰۰). لئو، کارنی، کیم، هازلر و ژئو^۲ (۲۰۲۰)، احساس تعلق به مدرسه را بر مبنای میزان ارتباط و دلبستگی دانش‌آموزان به معلمان و همکلاسی‌ها تعریف می‌کنند. ارسلان^۳ (۲۰۲۰) احساس تعلق به مدرسه را نیازی روان‌شناختی می‌داند که با پیامدهای مثبت و منفی در رفتارهای مدرسه‌ای و تحصیلی دانش‌آموزان تعیین می‌گردد. احساس تعلق به مدرسه یکی از عوامل مهم موفقیت علمی دانش‌آموزان است و باعث مشارکت مؤثر در فعالیت‌های مدرسه، شرکت در فعالیت‌های کلاسی، سازگاری با فرهنگ مدرسه و رابطه مناسب با معلمان و سایر دانش‌آموزان می‌شود (شاریا^۴ و همکاران، ۲۰۱۴). احساس تعلق به مدرسه که دارای سطوح مختلف شناختی و اجتماعی است عاملی مهم برای دانش‌آموزان به شمار می‌آید (الن، کرن، ویلا-برودریک، هاتای و واترز^۵، ۲۰۱۸). باتوجه به آنچه که گفت شد، احساس تعلق به مدرسه متغیری است که بر مبنای میزان ارتباط و دلبستگی دانش‌آموزان به معلمان و همکلاسی‌ها شکل می‌گیرد، بنابراین اینگونه به نظر می‌رسد که این متغیر در مدارس عادی در مقایسه با دیگر مدارس متفاوت باشد. برای نمونه پژوهش وایتینگ^۶ (۲۰۰۶) نشان داد که استفاده از رایانه در کلاس درس تأثیر مثبتی بر میزان مشارکت دانش‌آموزان و حس مشارکت در کلاس دارد. در پژوهشی حکیم زاده، نجف‌آبادی و نجاتی (۱۳۹۳) به این نتیجه دست یافتند که بین دانش‌آموزان مدارس هوشمند و عادی، در متغیرهای احساس تعلق به مدرسه، انگیزه پیشرفت تحصیلی و پیشرفت تحصیلی تفاوت معناداری وجود دارد و دانش‌آموزان مدارس هوشمند دارای انگیزه پیشرفته تحصیلی، پیشرفت تحصیلی و احساس تعلق به مدرسه (به همراه شش مولفه آن) بیشتری نسبت به دانش‌آموزان عادی بودند. یافته‌های رضایی رادوساداتی مطلق^۷ (۱۳۹۶) نشان داد که انگیزه پیشرفت، اعتماد به نفس، احساس تعلق به مدرسه و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان در مدارس دولتی، نمونه دولتی، هوشمند و تیزهوشان متفاوت است، به‌طوری که اعتماد به نفس، احساس تعلق به مدرسه و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان مدارس تیزهوشان بیشتر از مدارس هوشمند، نمونه دولتی و دولتی است.

از جمله متغیرهایی که ممکن است به‌دلیل ساختار مدارس در بین دانش‌آموزان عادی و دانش‌آموزان دیگر مدارس با هم متفاوت باشد و تاکنون در پژوهشی به آن اشاره نشده است، ادراک از جو مدرسه^۸ است. جو مدرسه به ادراکات فردی از کیفیت و ویژگی زندگی مدرسه، مانند روابط معلم و دانش‌آموز، روابط دانش‌آموز و دانش‌آموز و عادلانه بودن قوانین اشاره دارد (گرازا و مولیناری^۹، ۲۰۲۱). جو مدرسه، مبتنی بر تصورات اعضا از چگونگی تأثیرات مثبت و منفی محیط مدرسه بر آنان است. بنابراین تصورات اعضا از محیط مدرسه و نه خود این محیط، مهمترین جزء سازنده جو مدرسه است (هررا، گلوریا و کاستلانوس^{۱۰}، ۲۰۱۸). طبق مطالعات انجام شده جو مدرسه^{۱۰} عامل پیش‌بینی کننده مهمی در زمینه، احساسات، هیجان‌ها، روابط اجتماعی دانش‌آموزان در مدرسه است (لاورنت، فارینگتون و زیچ^{۱۱}، ۲۰۲۱). جو مدرسه از عناصر مختلفی مانند روابط

1. Sense of Belonging

2. Liu, Carney, Kim, Hazler, & Guo

3. Arslan

4. Shaaria

5. Allen, Kern, Vella-Brodrick, Hattie, & Waters

6. Whitinge

7. perception of school climate

8. Grazia, & Molinari

9. Herrera, Gloria & Castellanos

10. school climate

11. Llorent, Farrington & Zych

دو و چند جنبه بین مدیر، معلمان، اولیاء و دانش‌آموزان یک مدرسه ساخته می‌شود (وانگ و هولکامب^۱، ۲۰۱۰). به‌طور کلی جومدرسه به چهار جنبه کلی محیط مدرسه اشاره دارد: یک محیط فیزیکی برای به‌وجود آوردن یادگیری مطلوب، یک محیط اجتماعی جهت ایجاد ارتباط و تعامل اعضا، یک محیط عاطفی برای ایجاد حس تعلق و عزت‌نفس و یک محیط تحصیلی برای تحقق خودِ تحصیلی (لستر و کروس^۲، ۲۰۱۵). لازمه زمینه‌سازی سلامت تحصیلی دانش‌آموزان به فراهم‌سازی محیطی در مدرسه منوط است که همراه با روابط دوستانه بین معلم و دانش‌آموزان، حاکی از قوانینی ثابت و روشن و جوی خودمختارانه برای دانش‌آموزان باشد، تا در سایه چنین محیط و جوی، دانش‌آموزان با علاقه و انگیزه بیشتری به تحصیل بپردازند. جومدرسه بر رفتار، بهزیستی و سلامت، کیفیت زندگی و انگیزه معلمان تأثیر می‌گذارد (حیدریانی، قدمپور و عباسی، ۱۴۰۱). همچنین محیط مدرسه از طریق حمایت معلمان و همسالان بر نتایج تحصیلی و رشد روانی اجتماعی نوجوانان تأثیر دارد (کو، روزنبرگ، میزا، دادوویز، دوسانج و وانگ^۳، ۲۰۲۳). بنابراین از آنجایی که میزان حمایت معلمان و همسالان از دانش‌آموزان در محیط‌های مختلف مدارس و جو آن متفاوت است، همین امر ممکن است منجر به درک متفاوتی از محیط مدرسه شود. در همین رابطه هواسی (۱۴۰۰) در پژوهشی به این نتیجه دست یافتند که بین جو مدرسه، کیفیت زندگی در مدرسه و پیوند با مدرسه در دانش‌آموزان مدارس عادی و هوشمند تفاوت معنی داری وجود دارد و دانش‌آموزان مدارس عادی نسبت به دانش‌آموزان مدارس هوشمند در متغیرهای مذکور در سطوح پایین‌تری بودند. ونتیزل و باسکا^۴ (۲۰۰۲) نشان دادند که دانش‌آموزان مدارس تیزهوشان به‌دلیل برنامه‌های خاص آموزشی که دریافت می‌کنند ادراک یادگیری بهتری از دانش‌آموزان عادی دارند. محمودی و کدیور (۱۳۹۸) در پژوهشی نشان دادند که میانگین دانش‌آموزان تیزهوش در بین مولفه‌های ادراک از محیط مدرسه، مؤلفه‌های انتظارات، فرصت‌های آموزشی، روابط دانش‌آموز با معلم، تفاوت معناداری دارند به‌طوری که میانگین دانش‌آموزان تیزهوشان بالاتر از دانش‌آموزان عادی بود. در پژوهشی وفا و همکاران (۱۳۹۳) به این نتیجه دست یافتند که بین خود کارآمدی معلم و ادراک دانش‌آموزان از جو کلاس با راهبردهای خودتنظیمی یادگیری دانش‌آموزان مدارس تیزهوشان و عادی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد، به طوری که این رابطه به نفع گروه تیزهوشان می‌باشد.

اما یکی از مهم‌ترین متغیرها در افزایش التزام تحصیلی و سلامت بافت تحصیلی سیستم آموزشی هرکشوری سرزندگی تحصیلی^۵ می‌باشد (شیخ‌الاسلامی، ۱۴۰۱). پژوهشگران، سرزندگی تحصیلی را راهی مفید و ساده برای درک مفهوم بهزیستی دانش‌آموزان عنوان کرده‌اند (ثمری صفا و همکاران، ۱۴۰۰؛ پوتوین، وود، پکران^۶، ۲۰۲۰). سرزندگی تحصیلی تأثیر شگرفی بر افزایش توان مقابله‌ای دانش‌آموزان در مقابله با مشکلات تحصیلی دارد و باعث سازگاری آن‌ها در برابر تهدیدها و فشارها در حیطه تحصیلی می‌شود (جعفری و همکاران، ۱۴۰۰). سرزندگی تحصیلی، تاب‌آوری تحصیلی را درچارچوب روان‌شناسی مثبت بازتاب می‌دهد (سورگی و همکاران، ۱۳۹۹) و نقش مهمی در افزایش انگیزش و پیشرفت تحصیلی (زیدان^۷، ۲۰۱۶؛ حبیبی کلیر و قبادی، ۱۳۹۹) و احساس تعلق به مدرسه در دانش‌آموزان دارد (رستگار، ۱۳۹۹؛ میرزاییگی و همکاران، ۱۳۹۷). چندین پژوهش به نتایج قابل توجهی در زمینه سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان عادی در مقایسه با دانش‌آموزان مدارس دیگر پرداخته‌اند. از جمله ریان و هوپکین^۸ (۲۰۱۳) در پژوهشی نشان دادند که دانش‌آموزان سرآمد و دانش‌آموزان عادی در سرزندگی تحصیلی و عملکرد تحصیلی تفاوت معناداری دارند. در پژوهشی دیگر پوررضایی (۱۴۰۰) نشان داد که بین سرزندگی تحصیلی و احساس حقارت دانش‌آموزان پسر دوره دوم متوسطه مدارس دولتی و غیر انتفاعی تفاوت معناداری وجود دارد. یافته‌های علی مرادی و همکاران (۱۳۹۹) نشان داد که بین فضای آموزشی با سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان

1. Wang & Holcombe

2. Lester & Cross

3. Ko, Rosenberg, Meza, Dudovitz, Dosanjh & Wong

4. Ventizel, & Baska

5. academic vitality

6. Putwain, Wood, & Pekrun

7. Zeidan

8. Ryan, Hopkin

پایه ششم ابتدایی مدارس هوشمند نسبت به مدارس سنتی تفاوت معناداری وجود دارد. جلیلی و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهش خود نشان دادند که سرزندگی تحصیلی در دانش‌آموزان تیزهوش بیشتر از دانش‌آموزان عادی است.

مدارس ابتدایی متعددی در کشور وجود دارند که به نظر می‌رسد قصد همه آن‌ها پاسخگویی به نیاز اولیه یادگیری است، با این وجود همیشه دغدغه پژوهشگران بر آن بوده است که آیا بین محیط‌های مختلف یادگیری تفاوتی وجود دارد و اینکه این تفاوت‌ها بر متغیرهای تحصیلی دانش‌آموزان اثرگذار است و سبب تفاوت بین یادگیرندگان می‌شود، از جمله متغیرهایی که ممکن است در دانش‌آموزان ابتدایی مدارس عادی و غیرانتفاعی متفاوت باشد و تاکنون در پژوهشی به آن پرداخته نشده است: احساس تعلق به مدرسه، ادراک از جو مدرسه و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان است. از این رو پژوهش فعلی بر آنست که با انجام این پژوهش نه تنها خلاء پژوهشی در این زمینه را پر نماید، بلکه با روشن نمودن تفاوت دانش‌آموزان در مدارس عادی و غیر انتفاعی اطلاعات مفید و کاربردی را در اختیار برنامه‌ریزان، مدیران، دبیران و مشاوران مدارس قرار دهد. بنابراین هدف از انجام این پژوهش مقایسه احساس تعلق به مدرسه، ادراک از جو مدرسه و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان پسر مقطع ابتدایی مدارس عادی و غیرانتفاعی شهر قاین است.

روش

این پژوهش در زمره پژوهش‌های توصیفی و از نوع علی مقایسه‌ای می‌باشد.

جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی دانش‌آموزان ابتدایی مدارس عادی و غیرانتفاعی شهر قاین در سال تحصیلی ۱۴۰۳-۱۴۰۲ بود. از میان جامعه آماری، تعداد ۱۱۴ دانش‌آموز (۵۷ دانش‌آموز عادی و ۵۷ دانش‌آموز پسر مدارس غیرانتفاعی) به روش نمونه‌گیری در دسترس به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شدند. بدین شکل به طور تصادفی از میان مدارس عادی و غیرانتفاعی مدارس ابتدایی، تعداد ۲ مدرسه عادی و ۲ مدرسه غیرانتفاعی انتخاب و ضمن کسب اجازه با رعایت اصل رازداری پرسشنامه‌ها در اختیار دانش‌آموزان قرار گرفت و از آنان خواسته شد که به تمامی پرسشنامه‌ها جواب دهند. در پایان تمامی پرسشنامه‌ها تکمیل شده، جهت تجزیه و تحلیل از شرکت‌کننده‌ها اخذ شد.

ابزار جمع‌آوری اطلاعات عبارت بودند از:

پرسشنامه احساس تعلق به مدرسه: این پرسشنامه توسط بری، بتی، وات^۱ (۲۰۰۴) ساخته شده است. شیوه نمره‌گذاری پرسشنامه به صوت جملات مثبت در مقیاس لیکرت از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم طراحی شده است. پرسشنامه مذکور در سال ۲۰۰۵ نیز توسط بتی و بری مورد تجدید نظر قرار گرفته است که به طور کلی دارای ۲۷ سوال و شش خرد مقیاس شامل احساس تعلق به همسالان^۲، حمایت معلم^۳، احساس رعایت احترام و عدالت^۴ در مدرسه، مشارکت در اجتماع^۵، ارتباط فرد با مدرسه^۶ و مشارکت علمی^۷ می‌باشد. در ابتدا پرسشنامه از انگلیسی به فارسی ترجمه گردید. نسخه فارسی شده آن در اختیار چند تن از اساتید دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی قرار گرفت که پس از اعمال نقطه نظرات ایشان برای ترجمه از فارسی به انگلیسی در اختیار یک مترجم قرار گرفت. نسخه اصلی با نسخه ترجمه شده به انگلیسی مقایسه و دوباره نیز موارد مورد نیاز اصلاح گردید. نتایج مربوط به روایی سازه مقیاس احساس ارتباط با مدرسه با روش تحلیل مولفه‌های اصلی وجود شش عامل ۱- حمایت معلم ۲- مشارکت در اجتماع ۳- احساس رعایت عدالت و احترام در مدرسه ۴- احساس مثبت نسبت به مدرسه ۵- ارتباط فرد با مدرسه ۶- مشارکت علمی را تأیید کرد. این شش عامل توانستند ۵۲

1. Brew, Beatty, & Watt

2. Students Sense of Beloning With Peers

3. Teacher Support

4. Fairness and Safety

5. Engagement of in the Broader Community

6. Relatedness of Self With School

7. Academic Engagement

درصد واریانس کل را تبیین کنند. تمامی سوالات دارای بار عاملی بالای $0/40$ بودند و عامل اول که حمایت معلم نام گرفت به تنهایی $12/217$ از تغییرات مقیاس احساس ارتباط با مدرسه را تبیین نمود. حداقل نمره در این پرسشنامه 27 و حداکثر نمره 108 می باشد. ضریب پایایی این پرسشنامه از طریق آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه $0/75$ و برای مولفه های احساس تعلق به همسالان $0/73$ ، حمایت معلم $0/89$ ، احساس رعایت احترام و عدالت در مدرسه $0/75$ ، مشارکت کردن در جامعه $0/84$ ، ارتباط فرد با مدرسه $0/69$ و مشارکت علمی $0/78$ گزارش شده است (بری، بتی ووات، 2005). در ایران نیز در پژوهش رضایی راد و ساداتی مطلق (1396) آلفای کرونباخ این مقیاس $0/84$ بود. در پژوهش حاضر پایایی این پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ $0/84$ به دست آمد.

پرسشنامه ادراک از جو مدرسه: این پرسشنامه توسط وی، ردی، رودز¹ (2007) ساخته شده، که بر اساس مقیاس محیط کلاس تریکت و موس (1973) طراحی شده است. هدف از ساخت این پرسشنامه ارزیابی ابعاد مختلف جو مدرسه می باشد این پرسشنامه دارای 31 گویه و 4 خرد مقیاس حمایت معلم، حمایت همسالان، خودمختاری دانش آموزان و وضوح و ثبات قوانین می باشد. خرده مقیاس حمایت همسالان دارای دو مولفه تعامل با همسالان و وابستگی به مدرسه و خرده مقیاس وضوح و ثبات قوانین نیز دارای دو مولفه ساختار مدرسه و سختی قوانین است. این مقیاس پایایی خوبی در سنجش ادراک دانش آموزان از جو مدرسه داشته است (وی، ردی و رودز، 2007). در داخل کشور میکائیلی منیع، مهنا و عیسی زادگان (1392) در پژوهش خود به منظور تعیین روایی سازه مقیاس ادراک از جو مدرسه از روش تحلیل عاملی تاییدی استفاده کردند. حداقل نمره در این پرسشنامه 31 و حداکثر نمره 124 می باشد. در پژوهش های سلیمی (1397) برای بررسی پایایی کلی این مقیاس از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد و ضریب $0/79$ محاسبه گردید. در پژوهش عبادالهی و همکاران (1399) ضریب آلفای کرونباخ برای کل این مقیاس برابر با $0/94$ بود. همچنین این ضریب برای زیر مقیاس ها بین $0/77$ تا $0/90$ محاسبه شد. در پژوهش حاضر پایایی این پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ $0/81$ به دست آمد.

پرسشنامه سرزندگی تحصیلی: این پرسشنامه توسط مارتین، مارش² (2008) ساخته شده است. هدف از ساخت این پرسشنامه ارزیابی سرزندگی تحصیلی با الگوبرداری از مقیاس سرزندگی تحصیلی مارتین و مارش می باشد. این مقیاس دارای 9 سوال است و پاسخ ها در آن بر روی مقیاس 5 درجه ای از نوع لیکرت از 1 (کاملاً مخالف) تا پنج (کاملاً موافق) محاسبه می شوند. نمره بالا در این آزمون نشان دهنده سرزندگی تحصیلی بیشتر است که حداقل نمره در این پرسشنامه 9 و حداکثر نمره 45 است. این مقیاس از جنبه های همسانی درونی و بازآزمایی پایا می باشد (آلفای کرونباخ $0/80$ و بازآزمایی $0/70$). نتایج حاصل از بررسی همسانی درونی نشان داد که ضرایب آلفای کرونباخ به دست آمده با حذف یک گویه برابر با $0/80$ و ضریب بازآزمایی برابر با $0/73$ بود. همچنین دامنه همبستگی گویه ها با نمره کل بین $0/51$ تا $0/86$ می باشد (دهقانی زاده و حسین چاری، 1391). رحیمی و زارعی (1395) آلفای کرونباخ این پرسشنامه را $0/85$ گزارش کردند. مرادی و چراغی (1393) و ملائی و همکاران (1399) در پژوهش خود برای بررسی پایایی از روش آلفای کرونباخ برای کل مقیاس استفاده کردند که مقدار آن به ترتیب $0/70$ و $0/84$ محاسبه گردید. در پژوهش حاضر پایایی این پرسشنامه با روش آلفای کرونباخ $0/73$ به دست آمد.

به منظور اجرای پژوهش، ابتدا به حراست اداره آموزش و پرورش شهرستان قاینات مراجع شد. بعد از توضیح اهداف و اجرای پژوهش، و تایید حراست، لیستی از مدارس ابتدایی عادی و غیرانتفاعی شهرستان قاین در اختیار پژوهشگران قرار گرفت. بعد از انتخاب مدارس، به طور تصادفی تعداد 2 مدرسه ابتدایی از میان مدارس عادی و 2 مدرسه ابتدایی از میان مدارس غیرانتفاعی انتخاب و پس از ورود به مدارس و کسب اجازه با رعایت اصل رازداری پرسشنامه ها در اختیار دانش آموزان

¹ Way, Reddy, & Rhodes

² Martin, & Marsh

قرار گرفت و از آنان خواسته شد که به تمامی پرسشنامه‌ها جواب بدهند. در پایان بعد از پاسخگویی به تمامی سوالات پرسشنامه‌ها، پاسخ‌های تکمیل شده جهت تجزیه و تحلیل از شرکت کنندگان اخذ شد.

یافته‌های پژوهش

اطلاعات جمعیت شناختی شرکت‌کنندگان پژوهش به این صورت بود که از کل نمونه‌ی ۱۱۴ نفری دانش‌آموزان، تعداد ۵۷ دانش‌آموزان پسر مدارس عادی شامل پایه چهارم (۱۹ نفر)، پایه پنجم (۱۹ نفر) و پایه ششم (۱۹ نفر) بود، و همچنین گروه دوم شامل ۵۷ نفر دانش‌آموز پسر مدارس غیر انتفاعی مقطع ابتدایی شامل پایه چهارم (۱۹ نفر)، پایه پنجم (۱۹ نفر) و پایه ششم (۱۹ نفر) بود.

جدول ۱: نتایج میانگین متغیرهای پژوهش در دو گروه شرکت کنندگان

مدارس عادی		چشم‌انداز غیر انتفاعی	
متغیرها	میانگین	انحراف معیار	میانگین
تعلق به مدرسه	۴۸/۳۳	۱۵/۹۵	۵۴/۳۴
ادراک از جو مدرسه	۵۵/۸۴	۱۳/۰۴	۶۳/۸۲
سرزندگی تحصیلی	۲۲/۶۴	۹/۱۳	۲۵/۹۸

جدول شماره یک نتایج میانگین‌های متغیرهای پژوهش را در دو گروه مدارس عادی و غیرانتفاعی نشان می‌دهد. همان‌طور که مشاهده می‌کنید میانگین نمرات متغیرهای پژوهش در مدارس غیر انتفاعی از مدارس عادی بیشتر است. جهت بررسی معناداری تفاوت از آزمون تحلیل واریانس یک راهه و چند راهه استفاده می‌شود. استفاده از آزمون تحلیل F به عنوان یک آزمون پارامتریک، مستلزم رعایت برخی پیش‌فرض‌های آماری از جمله فاصله‌ای یا نسبی بودن مقیاس اندازه‌گیری متغیر وابسته، گمارش تصادفی آزمودنی‌ها، نرمال بودن داده‌ها، همگنی واریانس‌ها، همگنی ماتریس واریانس-کواریانس و همگنی شیب رگرسیون است. به جهت بررسی نرمال بودن داده‌ها از آزمون کلموگروف اسمیرنوف استفاده شد. نتایج حاصل از آزمون از آزمون تحلیل برای تعلق به مدرسه تحصیلی ($Z = ۰/۸۲, p = ۰/۱۲$)، ادراک از جو مدرسه ($Z = ۰/۷۶, p = ۰/۰۹$) و سرزندگی تحصیلی ($Z = ۰/۴۶, p = ۰/۱۲$) می‌باشد که می‌توان نتیجه گرفت که داده‌ها از فرض مبنی بر نرمال بودن داده‌ها پیروی می‌کنند، نتایج حاصل از بررسی همگنی شیب رگرسیون به ترتیب برای متغیر تعلق به مدرسه ($F = ۱/۵۷, p = ۰/۲۲$) و ادراک از جو مدرسه ($F = ۰/۱۰, p = ۰/۹۰$) و سرزندگی تحصیلی ($Z = ۰/۸۹, p = ۰/۱۴$) نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها نشان داد که از فرض مبنی بر همگنی شیب رگرسیون پیروی می‌کنند و همچنین به منظور بررسی همگنی واریانس‌ها از آزمون لوین استفاده شد که نتایج حاصل از آن به ترتیب برای تعلق به مدرسه ($F = ۴/۵۲, p = ۰/۰۸$)، ادراک از جو مدرسه ($F = ۰/۰۵, p = ۰/۸۲$) و سرزندگی تحصیلی ($Z = ۰/۶۲, p = ۰/۱۵$) به دست آمد که نتایج حاصل نشان داد که داده‌ها از پیش‌فرض مبنی بر همگنی واریانس‌ها نیز پیروی می‌کنند؛ و در نهایت به منظور بررسی پیش‌فرض همگنی ماتریس واریانس / کوواریانس از آزمون ام‌باکس استفاده شد که نتایج حاصل از این آزمون ($F = ۰/۸۰, p = ۰/۴۹$) نیز نشان داد که داده‌ها از این پیش‌فرض آماری نیز پیروی می‌کنند، بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که مفروضه‌های زیر بنایی تحلیل رعایت شده‌اند. در نتیجه استفاده از آزمون تحلیل واریانس چندراهه و یک‌راهه جهت تحلیل داده‌ها بلامانع است. در ادامه به منظور بررسی این که آیا به طور کلی بین دو گروه از نظر متغیرهای پژوهش تفاوت وجود دارد یا خیر از روش تحلیل واریانس چند راهه استفاده شد که نتایج آن در قالب جدول شماره ۲ ارائه داده می‌شود.

جدول ۲: نتایج تحلیل کوواریانس چند متغیره نمرات پس‌آزمون متغیرهای پژوهش در دو گروه مدارس عادی و غیر انتفاعی

توان آزمون	سطح معناداری	درجه آزادی خطا	درجه آزادی خطا	F	ارزش	نام آزمون	مرحله
۱	۰/۰۰۱	۱۱۰	۳	۴/۳۲	۰/۱۰	اثر پیلای	۳ بازرسی
۱	۰/۰۰۱	۱۱۰	۳	۴/۳۲	۰/۸۹	لامبدای ویلکز	
۱	۰/۰۰۱	۱۱۰	۳	۴/۳۲	۰/۱۱	اثر هلینگ	
۱	۰/۰۰۱	۱۱۰	۳	۴/۳۲	۰/۱۱	بزرگترین ریشه روی	

همان طور که در جدول ۲ مشاهده می‌کنید سطوح معناداری همه‌ی آزمون‌ها بیانگر آن است که بین دو گروه در متغیرهای پژوهش تفاوت معناداری وجود دارد ($F = 4/32, p < 0/001$) بنابراین با توجه سطح معناداری به دست آمده می‌توان نتیجه گرفت که بین دو گروه از نظر متغیرهای وابسته پژوهش تفاوت معناداری وجود دارد بنابراین فرضیه کلی پژوهش مورد تایید قرار می‌گیرد. در ادامه جهت بررسی این که دقیقاً در کدام یک از متغیرها تفاوت معنادار وجود دارد از آزمون تحلیل واریانس یک راهه استفاده شد که نتایج آن در قالب جدول شماره ۳ ارائه می‌شود.

آزمون	متغیر	مجموعه مجزورات	DF	میانگین مجزورات	F	P	توان آماری
آزمون تکرار	تعلق به مدرسه	۱۰۹۹/۲۶	۱	۱۰۹۹/۲۶	۴/۰۸	۰/۰۰۱	۱
	سرزندگی تحصیلی	۳۱۶/۶۶	۱	۳۱۶/۶۶	۴/۴۷	۰/۰۰۱	۱
	ادراک از جو مدرسه	۱۸۱۶/۰۹	۱	۱۸۱۶/۰۹	۸/۰۵	۰/۰۰۱	۱

جدول ۳. نتایج آزمون تحلیل واریانس یک راهه به منظور مقایسه نمرات پس آزمون متغیرهای پژوهش در دو گروه

جهت پاسخ به فرضیه‌های پژوهش که بین دو گروه دانش آموزان مشغول به تحصیل در مدارس عادی و غیر انتفاعی در متغیرهای تعلق به مدرسه، سرزندگی تحصیلی و جو مدرسه از آزمون تحلیل واریانس یک راهه استفاده شد که همانطور که مشاهده می‌کنید با توجه به میزان F و سطح معناداری محاسبه شده ($p < 0/001$) می‌توان نتیجه گرفت که بین این دو گروه از دانش آموزان در متغیرهای پژوهش تفاوت معناداری وجود دارد، به این صورت که میزان سرزندگی تحصیلی، تعلق به مدرسه و ادراک مثبت جو مدرسه در مدارس غیر انتفاعی بیشتر از مدارس عادی است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از انجام این پژوهش مقایسه احساس تعلق به مدرسه، ادراک از جو مدرسه و سرزندگی تحصیلی در بین دانش‌آموزان پسر مقطع ابتدایی مدارس عادی و غیر انتفاعی شهر قائن بود. نتایج پژوهش نشان داد که بین احساس تعلق به مدرسه دانش آموزان مدارس عادی و غیرانتفاعی تفاوت معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر دانش آموزان مدارس غیرانتفاعی دارای احساس تعلق به مدرسه بیشتری نسبت به دانش آموزان مدارس عادی هستند. تاکنون در پژوهشی به مقایسه احساس تعلق به مدرسه در بین دانش آموزان مدارس عادی و غیرانتفاعی اشاره نشده است. با این وجود نتایج حاصل از این یافته پژوهش را می‌توان به نوعی با یافته‌های وایتینگ (۲۰۰۶)، حکیم زاده، نجف آبادی و نجاتی (۱۳۹۳) و رضایی رادوساداتی مطلق (۱۳۹۶) همسو دانست. در تبیین این یافته پژوهش می‌توان اینگونه بیان کرد از آنجائی که دانش‌آموزان در مدارس غیر انتفاعی دارا استقلال عمل بیشتری هستند، بالطبع احساس تعلق به مدرسه در آنان بیشتر است، زیرا احساس تعلق به مدرسه هنگامی رخ می‌دهد که دانش‌آموزان در یادگیری دارای استقلال و خودمختاری باشند و در فرایند یادگیری دخالت

داشته باشند (علیرضایی و ستاری، ۱۳۹۸). در تبیین دیگر می‌توان چنین استنباط نمود که مدارس غیرانتفاعی به فناوری‌های جدید بیشتری تجهیز هستند، از طرفی این مدارس به دانش‌آموزان امکان دخالت بیشتری در فرایند آموزشی و استفاده از فناوری‌های آموزشی را می‌دهند، زمانی که دانش‌آموزان در این مدارس از فناوری‌های آموزشی استفاده می‌کنند، این عامل سبب تقویت احساس به تعلق بیشتر در آنان نسبت به مدرسه می‌شود (حکیم‌زاده و همکاران، ۱۳۹۳).

در ادامه نتیجه دیگر این پژوهش نشان داد که بین ادراک از جو مدرسه میان دانش‌آموزان عادی و غیرانتفاعی تفاوت معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر دانش‌آموزان مدارس غیرانتفاعی ادراک مثبت‌تری از جو مدرسه نسبت به دانش‌آموزان مدارس عادی دارند. تاکنون در پژوهشی به مقایسه ادراک از جو مدرسه در بین دانش‌آموزان مدارس عادی و غیرانتفاعی اشاره نشده است، با این وجود نتایج حاصل از این یافته پژوهش را می‌توان به نوعی با یافته‌های هواسی (۱۴۰۰)، ونتیزل و باسکا (۲۰۰۲)، محمودی و کدیور (۱۳۹۸) و وفا و همکاران (۱۳۹۳) همسودانست. در تبیین این یافته می‌توان چنین گفت، مدرسی که دارای جو سازمانی خوبی‌اند دارای معلمانی بشاش و اجتماعی هستند که نسبت به وظایفشان تعهد بیشتری نشان می‌دهند (کولی، شاپکا و پری، ۲۰۱۱). در تبیین دیگر می‌توان چنین گفت: دانش‌آموزان مدارس غیر انتفاعی و تیزهوشان به دلیل برنامه‌های خاص آموزشی که دریافت می‌کنند (ونتیزل و باسکا، ۲۰۰۲) ادراک یادگیری بهتری نسبت به دانش‌آموزان عادی دارند و یادگیری و ادراک آن‌ها به شدت تحت تاثیر متغیرهای هیجانی و جوی است که در کلاس یا مدرسه وجود دارد (آندرسون، ۱۹۷۰). ارتباطی که از طریق معلمان، همسالان، محیط مدرسه و همبستگی بین اعضا در مدرسه شکل می‌گیرد (پیک و هاموی، ۲۰۱۰) باعث ادراک مثبت‌تری از جو مدرسه می‌شود و این امر در مدارس غیرانتفاعی نسبت به مدارس عادی بیشتر مشاهده می‌شود. همچنین می‌توان گفت که عواملی مثل ارتباط دانش‌آموزان با هم و میزان همدلی‌شان، سبک انگیزش‌دهی معلم، روش تدریس معلم، به رسمیت شمردن دانش‌آموزان مانند احترام به انتخاب‌هایشان، سبک معماری مدرسه و... در مدارس غیرانتفاعی بیشتر است که این عامل می‌تواند منجر به افزایش ادراک از جو مدرسه در دانش‌آموزان شود (عبادالهی و همکاران، ۱۳۹۹).

نتیجه دیگر این پژوهش نشان داد که بین سرزندگی تحصیلی میان دانش‌آموزان مدارس عادی و غیرانتفاعی تفاوت معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر دانش‌آموزان مدارس غیرانتفاعی دارای سرزندگی تحصیلی بیشتری نسبت به دانش‌آموزان مدارس عادی هستند. نتایج حاصل از این یافته را می‌توان به نوعی با ریان و هوپکین (۲۰۱۳)، پوررضایی (۱۴۰۰)، علی‌مرادی و همکاران (۱۳۹۹) و جلیلی و همکاران (۱۳۹۸) همسو دانست. در تبیین این یافته می‌توان چنین استنباط نمود که دانش‌آموزانی که توانمندی بیشتری در شکوفایی استعدادها، خلاقیت، پیشرفت تحصیلی، کارایی و سلامتی دارند و برای رسیدن به اهداف خود سرسختانه تلاش می‌کنند دارای سرزندگی تحصیلی هستند، و دانش‌آموزانی که معمولاً احساس افسردگی، اندوه، خستگی، درماندگی و ناامیدی می‌کنند و در برابر مشکلات تحصیلی ناتوان و عاجز هستند از سرزندگی پایینی برخوردار هستند و لازمه تحقق و ایجاد سرزندگی در بین دانش‌آموزان کمک به آنها برای افزایش خودکارآمدی است (جلیلی و همکاران، ۱۳۹۷). اما مانند هر پژوهشی پژوهش حاضر نیز خالی از محدودیت نبود که وجود این محدودیت‌ها تعمیم یافته‌های آن را نیازمند احتیاط بیشتری می‌نماید. از جمله این محدودیت‌ها: کمبود پژوهش‌های داخلی و خارجی انجام شده در زمینه متغیرهای پژوهش، محدود بودن دامنه این پژوهش به دانش‌آموزان پسر مقطع ابتدایی شهر قاین، استفاده از پرسشنامه به عنوان ابزار خودگزارشی که ممکن است همراه با سوگیری پاسخ‌دهندگان بوده باشد. بنابراین پیشنهاد می‌شود، ضمن اجرای این پژوهش در بین دانش‌آموزان دختر و در دیگر مقاطع، از ابزارهای بالینی دیگری همچون مصاحبه، مشاهده و... استفاده شود. با توجه به نتایج این پژوهش توصیه می‌شود که مشاوران و روانشناسان مدارس عادی برنامه‌ها و کارگاه‌های آموزشی در جهت تقویت متغیرهای احساس تعلق به مدرسه، ادراک از جو مدرسه و سرزندگی تحصیلی برای دانش‌آموزان این مدارس در نظر بگیرند.

تشکر و قدردانی

نویسندگان این مقاله بر خود لازم می دانند که نهایت تشکر خود را از حراست اداره آموزش و پرورش شهرستان قاینات و مدیران و معلمان مدارس عادی و غیر انتفاعی شهر قاین اعلام دارند که علی رغم کمبود وقت، در این پژوهش، ما را در انجام آن یاری نمودند.

منابع

- پوررضایی، رضا. (۱۴۰۰). مقایسه توانمندسازی رفتاری و عقده حقارت و سرزندگی تحصیلی در دانش آموزان پسر دوره دوم متوسطه مدارس دولتی و غیرانتفاعی شهرستان یزد. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد اردکان گروه علوم تربیتی.
- ثمری صفا، جعفر؛ دشتی اصفهانی، مهلا؛ پوردل، مژگان. (۱۴۰۰). تدوین مدل سرزندگی تحصیلی براساس ارتباط بامدرسه، جو عاطفی خانواده، انگیزش، خودکارآمدی و درگیری تحصیلی دانش آموزان. پژوهش های مشاوره، ۲۰(۷۷)، ۲۲۵-۲۵۶.
- جعفری، علیرضا؛ نادى، محمدعلی؛ منشی، غلامرضا. (۱۴۰۰). تدوین و اعتباریابی بسته آموزش یادگیری خودراهبر و تعیین اثربخشی آن بر اشتیاق تحصیلی و سرزندگی تحصیلی در دانشجویان. پژوهش در برنامه ریزی درسی، ۱۸(۶۸)، ۱۲۳-۱۰۳.
- جلیلی، اکبر؛ مبشری، مسلم؛ حجازی، مسعود. (۱۳۹۸). مقایسه سرزندگی تحصیلی، کمک طلبی تحصیلی و اضطراب امتحان دانش آموزان عادی و تیزهوش مدارس دوره اول متوسطه شهرستان خدابنده. نشریه راهبردهای آموزشی در علوم پزشکی، ۱۲(۵).
- حبیبی کلیر، رامین؛ قبادی، لیلا. (۱۳۹۹). رابطه یادگیری خودراهبر و سرزندگی تحصیلی با نقش واسطه‌ای انگیزش تحصیلی. نشریه پژوهشهای تربیتی، ۷(۴۱)، ۱۲۳-۱۵۰.
- حکیم زاده، رضوان؛ درانی، کمال؛ ابوالقاسمی، مهدی؛ نجاتی، فرهاد. (۱۳۹۳). بررسی رابطه ی احساس تعلق به مدرسه با انگیزه پیشرفت و عملکرد تحصیلی دانش آموزان دوره متوسطه نظری شهر اصفهان. مجله ی علوم تربیتی، ۲۱(۱)، ۱۵۱-۱۶۶.
- حیدرانی، لیلا؛ قدم‌پور، عزت‌اله؛ عباسی، محمد. (۱۴۰۱). رابطه علی جو مدرسه و رفتارهای تسهیل کننده سبک زندگی تحصیلی سلامت‌محور با میانجی درگیری تحصیلی در دانش‌آموزان. مجله رویش روان شناسی، ۱۱(۱)، ۹۳-۱۰۱.
- دهقانی زاده، محمد حسین؛ حسین چاری، مسعود. (۱۳۹۱). سرزندگی تحصیلی و ادراک از الگوی ارتباطی خانواده؛ نقش واسطه‌ای خودکارآمدی. مجله مطالعات آموزش و یادگیری، ۴(۲)، ۲۲-۴۷.
- رحیمی، مهدی؛ زارعی، الهام. (۱۳۹۵). نقش ابعاد دلبستگی بزرگ‌سالی در سرزندگی تحصیلی با واسطه‌گری ابعاد خودکارآمدی مقابله با مشکلات و کمال‌گرایی. پژوهش در یادگیری آموزشگاهی و مجازی، ۳(۱۲).
- رستگار، آسیه. (۱۳۹۹). تأثیر سرزندگی تحصیلی و احساس تعلق به مدرسه بر خودکارآمدی دانش آموزان مطالعه مورد ی: دانش آموزان دختر دوره دوم متوسطه شهرستان نور، سومین کنفرانس بین‌المللی روانشناسی، مشاوره و علوم تربیتی، تهران، ایران.
- رضایی راد، مجتبی؛ ساداتی مطلق، سیده لیلا. (۱۳۹۶). مقایسه انگیزه پیشرفت، اعتماد به نفس، احساس تعلق به مدرسه و عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان مدارس دولتی، نمونه دولتی، هوشمند و تیزهوشان. پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، ۱۴(۲۸)، ۶۷-۷۴.
- سرائی، رضا. (۱۴۰۲). مدل علی پیش‌بینی اهمالکاری تحصیلی بر اساس ریشه‌های والدینی و مؤلفه‌های خودناهمخوانی با نقش واسطه‌ای احساس تعلق به مدرسه. فصلنامه فرهنگ مشاوره و روان‌درمانی، ۱۴(۵۵)، ۹۱-۱۲۴.
- سلیمان‌پور عمران، محبوبه. (۱۴۰۰). رابطه فرصت های برابر آموزشی با کیفیت زندگی مدرسه ای و احساس تعلق به مدرسه با نقش میانجی فرهنگ مدرسه در دبیران متوسطه. نشریه پژوهش‌های تربیتی، ۹(۴۳)، ۲۵۳-۲۷۶.
- سلیمی، حسین. (۱۳۹۷). تدوین مدل ساختاری پیش بینی قربانی شدن قلدری آموزشگاهی و اثربخشی آموزش مبتنی بر این مدل بر خوشبینی تحصیلی، عزت نفس و قربانی شدن دانش آموزان دختر دوره اول متوسطه شهر بوکان. تز دکتری تخصصی روان‌شناسی تربیتی دانشگاه لرستان، دانشکده ادبیات و علوم انسانی.
- سورگی، سیروس؛ غنی فر، محمدحسن؛ اسدی یونسی، محمدرضا؛ آهی، قاسم. (۱۳۹۹). اثربخشی خودمهارگری هیجانی بر سرزندگی تحصیلی و عملکرد تحصیلی دانش آموزان. فصلنامه سلامت روان کودک، ۷(۳)، ۵۲-۴۰.

- شیخ‌الاسلامی، علی. (۱۴۰۱). پیش‌بینی سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان بر اساس حمایت تحصیلی و خودپنداره تحصیلی. پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۶ (۵۷)، ۵۱-۶۱.
- عبدالاهی، مینا؛ برزگر، مجید؛ کاظمی، سلطانعلی. (۱۳۹۹). تدوین مدل علی تأثیر ادراک از جومدرسه بر مشغولیت تحصیلی دانش‌آموزان با نقش واسطه‌ای خودپنداره تحصیلی. روش‌ها و مدل‌های روانشناختی، ۱۱ (۳۹)، ۱-۱۸.
- علی‌مرادی، فرهاد؛ محبوبی، طاهر؛ کریمی، سیدبهاالدین. (۱۳۹۹). نقش فضای آموزشی در عملکرد و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان مدارس هوشمند و سنتی. دومین کنفرانس ملی یافته‌های نوین در حوزه یاددهی-یادگیری در دوره ابتدایی، بندرعباس.
- علیرضایی، رویا؛ ستاری، صدرالدین. (۱۳۹۸). مقایسه احساس تعلق به مدرسه و انگیزه پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه مدارس عادی و هوشمند. فصلنامه آموزش پژوهی، ۵ (۱۷).
- محمودی، زهرا؛ کدیور، پروین. (۱۳۹۸). بررسی محیط مدرسه، هوش هیجانی و تفاوت آن در دانش‌آموزان تیزهوش و عادی، تحلیل چندسطحی. نشریه علمی ابتکار و خلاقیت در علوم انسانی، ۸ (۴)، ۲۱۹-۲۵۶.
- مرادی، مرتضی؛ چراغی، اعظم. (۱۳۹۳). الگوی علی - تجربی از روابط بین ادراک از الگوی ارتباط خانواده، ادراک از ساختار کلاس، انگیزش و خودگردانی تحصیلی و سرزندگی تحصیلی در نوجوانان دبیرستانی. مجله مطالعات آموزش و یادگیری، ۶ (۱)، ۱۱۳-۱۴۰.
- ملائی، فاطمه؛ حجازی، مسعود؛ یوسفی‌افراشته، مجید؛ مروتی، ذکراه. (۱۳۹۹). نقش میانجی ذهن آگاهی در رابطه با اشتیاق تحصیلی و سرزندگی تحصیلی دانش‌آموزان دختر. فصلنامه پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۴ (۴۸)، ۷۵-۹۰.
- مهنّا، سعید؛ میکائیلی‌منبع، فرزانه؛ عیسی‌زادگان، علی. (۱۳۹۳). پیش‌بینی کننده‌های شناختی - اجتماعی رضایت از مدرسه در دانش‌آموزان دبیرستانی، آزمون یک مدل علی نوآوری‌های آموزشی، ۱۳ (۴)، ۷-۲۹.
- میرزاییگی، احمد؛ بختیارپور، سعید؛ افتخارصعادی، زهرا؛ مکوندی، بهنام؛ پاشا، رضا. (۱۳۹۷). مقایسه سرزندگی تحصیلی، احساس تعلق به مدرسه، انگیزه پیشرفت تحصیلی در بین دانش‌آموزان دختر و پسر مدارس متوسطه دوم شهر ایلام. پژوهش در نظام‌های آموزشی، ۱۲ (ویژه نامه)، ۱۰۸۵-۱۱۰۴.
- وفا، شیمّا؛ ابراهیمی قوام، صغری؛ اسدزاده، حسن. (۱۳۹۳). رابطه‌ی بین باورهای خودکارآمدی معلم و ادراک دانش‌آموز از جو کلاس با راهبردهای خودتنظیمی یادگیری دانش‌آموزان و مقایسه‌ی آن در دانش‌آموزان دختر پایه اول متوسطه مدارس تیزهوشان و عادی شهر تهران. فصلنامه افراد استثنایی، ۳ (۱۴)، ۱-۲۳.
- هواسی، نادیه. (۱۴۰۰). مقایسه جو مدرسه، کیفیت زندگی در مدرسه و پیوند با مدرسه در دانش‌آموزان مدارس عادی و هوشمند. پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه کردستان.

Allen, K., Kern, M. L., Vella-Brodrick, D., Hattie, J., & Waters, L. (2018). What schools need to know about fostering school belonging: A metaanalysis. *Educational Psychology Review*, 30(1), 1-34.

Arslan, G. (2020). School belongingness, well-being, and mental health among adolescents: Exploring the role of loneliness. *Australian Journal of Psychology*. Advance online publication.

Brew, C., Beatty, B., Watt, A. (2005). Measuring students' sense of connectedness with school. Paper presented at the Australian Association for Research in Education Annual Conference. Melbourne.

Collie, R. J., Shapka, J. D., & Perry, N. E. (2011). Predicting teacher commitment: The impact of school climate and social - emotional learning. *Psychology in the Schools*, 48 (10), 1034-1048.

Grazia, V., & Molinari, L. (2021). School climate multidimensionality and measurement: A systematic literature review. *Research Papers in Education*, 36(5), 561-587.

Herrera, N., Gloria, A. M., & Castellanos, J. (2018). The role of perceived educational environment and high school generation on Mexican American Female community college students' emic well-being. *Journal of Diversity in Higher Education*, 11(3), 254-267.

- Ko, M. Y., Rosenberg, S. M., Meza, B. P., Dudovitz, R. N., Dosanjh, K. K., & Wong, M. D. (2023). Perceptions of School Climate Shape Adolescent Health Behavior: A Longitudinal Multischool Study. *Journal of School Health*, 93(6), 475-484.
- Lester, L., & Cross, D. (2015). The relationship between school connectedness and mental health during th transition to secondary school: A Path Analysis. *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools*, 23(2), 157-171.
- Liu, Y., Carney, J. V., Kim, H., Hazler, R. J., & Guo, X. (2020). Victimization and students' psychological well-being: The mediating roles of hope and school connectedness. *Children and Youth Services Review*, 108, 104674.
- Lorent, V. J., Farrington, D. P., & Zych, I. (2021). School climate policy and its relations with social and emotional competencies, bullying and cyberbullying in secondary education. *Revista de Psicodidáctica (English ed.)*, 26(1), 35-44.
- Martin, A. J., & Mars, H. W. (2008). Academic buoyancy: towards an understanding of students everyday academic resilience. *Journal of School Psychology*, 46, 53-83.
- Martin, A.J. & Marsh, H.W. (2008). Academic resilience and academic buoyancy: Multidimensional and hierarchical conceptual framing of causes, correlates and cognate constructs. *Oxford Review of Education*, 35(3), 353-370.
- Piko, B. F., & Hamvai, C. (2010). Parent, school and peer-related correlates of adolescents life satisfaction. *Children and Youth Services Review*, 32, 1479-1482.
- Putwain, D. V., Connors, L., Symes, W., & Douglas-Osborn, E. (2011) . Is academic buoyancy anything more than adaptive coping ? *Anxiety, Stress and Coping*, 3, 1-10.
- Putwain, D. W., Wood, P., & Pekrun, R. (2020). Achievement emotions and academic achievement: Reciprocal relations and the moderating influence of academic buoyancy. *Journal of Educational Psychology*. Advance online publication, 114(1), 108 -126.
- Ryan, A. M., & Hopkins, N. B. (2013). Achievement goals in the social domain. University of Illinois, Urbana-Champaign, unpublished manuscript.
- Shaaria, A., Yusoff, N. M., Izam M G., Osmand, R., & Dzahir, N. F. (2014). The relationship between lecturers teaching style and academic engagement. *Social and Behavioral Sciences*. 118, 10 – 20.
- Trickett, E. J., & Moos, R. H. (1973). Social environment of junior high and high school classrooms. *Journal of educational psychology*, 65(1), 93.
- Wang, M. T., & Holcombe, R. (2010). Adolescents' perceptions of school environment, engagement, and academic achievement in middle school. *American educational research journal*, 47(3), 633-662.
- Way, N., Reddy, R., & Rhodes, J. (2007). Students perceptions of school climate during the middle school years: Associations with trajectories of psychological and behavioral adjustment. *American journal of community psychology*, 40(3-4), 194-213.
- Whiting, J. L. (2006). School Connectedness and the Transition Into and Out of Health-Risk Behavior. *International Journal of Educational Management*. 11, 25-49.
- Zeidan, A. (2016). Constructivist learning environment among Palestinian science students. *International Journal of Science and Mathematics Education*, 13(5), 947-964.

